

Μέρος 2: Γενικές πληροφορίες

1. Συχνές ερωτήσεις σχετικά με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Περί τίνος πρόκειται:

Η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ένα διεθνές νομικό κείμενο για τα ανθρώπινα δικαιώματα που ρυθμίζει τα δικαιώματα των παιδιών. Υιοθετήθηκε το 1989 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Η Σύμβαση αποτελείται από 41 άρθρα σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών, ένα άρθρο σχετικά με την ευαισθητοποίηση του κοινού και την εκπαίδευση, και δώδεκα άρθρα σχετικά με το πώς η Σύμβαση παρακολουθείται, επικυρώνεται και τίθεται σε ισχύ. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού υιοθετήθηκε ομόφωνα από περισσότερες χώρες από οποιοδήποτε άλλο διεθνές νομικό κείμενο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2008, 193 χώρες είχαν υπογράψει και επικυρώσει τη Σύμβαση.

Πώς ορίζεται το παιδί, σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού;

Με τον όρο "παιδί", ο ΟΗΕ εννοεί όλους τους νέους ηλικίας κάτω των 18 ετών, εκτός εάν η ηλικία της ενηλικίωσης (δηλαδή η ηλικία στην οποία ένα άτομο είναι νομικά αναγνωρισμένο ως ενήλικας) επιτυγχάνεται νωρίτερα. Αυτό σημειώνεται στο πρώτο Άρθρο της Σύμβασης.

Πώς λειτουργεί η Σύμβαση;

Η Σύμβαση δεν αποτελεί εθνική νομοθεσία. Ωστόσο, οι αρχές της Σύμβασης πρέπει να αντικατοπτρίζονται στην εθνική νομοθεσία, στην πολιτική δράση και τα προγράμματα των διαφόρων κρατών. Οι κυβερνήσεις πρέπει, επίσης, να υποβάλλουν τακτικές εκθέσεις στα Ηνωμένα Έθνη σχετικά με την πρόοδο στην εφαρμογή της Σύμβασης. Αυτό το σύστημα υποβολής εκθέσεων θέτει υπό πίεση στις κυβερνήσεις προκειμένου να σέβονται πραγματικά τα δικαιώματα του παιδιού.

Έχει πραγματικά επίπτωση στη ζωή μας η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού;

Με την επικύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι κυβερνήσεις υποχρεώνονται να σεβαστούν τα δικαιώματα των ατόμων κάτω των 18 ετών, προκειμένου να μπορέσουν να συμμετέχουν στις αποφάσεις που τους αφορούν, να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους και να τους προστατεύουν από οποιοδήποτε βλάβη. Το Άρθρο 4 ορίζει ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να υποστηρίζουν τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά μας δικαιώματα «στο μέγιστο βαθμό των διαθέσιμων πόρων τους». Μόνο εάν και όταν γνωρίζουμε και κατανοούμε τι είναι γραμμένο στη Σύμβαση, μπορούμε να εργαστούμε για να διασφαλίσουμε ότι τα δικαιώματα αυτά καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται τα παιδιά.

2. Τα δικαιώματα του παιδιού – μέρος της διαδικασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αποτελεί ιστορικά το εργαλείο για τα ανθρώπινα δικαιώματα που χαίρει της μεγαλύτερης αποδοχής παγκοσμίως. Έχει επικυρωθεί από όλες τις χώρες του κόσμου εκτός από δύο –και, ως εκ τούτου, τοποθετεί μοναδικά τα παιδιά και τα δικαιώματά τους στο επίκεντρο της προστάθειας για την καθολική εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Με την επικύρωση αυτού του εργαλείου, οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν δεσμευτεί να προστατεύουν και να διασφαλίζουν τα

δικαιώματα του παιδιού. Ταυτόχρονα, είναι υπόλογες για τις ευθύνες τους ενώπιον της Διεθνούς Κοινότητας.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού βασίζεται πάνω σε ποικίλα νομικά συστήματα και πολιτισμικές παραδόσεις. Είναι ένα καθολικά αποδεκτό σύνολο μη-διαπραγματεύσιμων προτύπων και υποχρεώσεων. Καθορίζει – χωρίς διακρίσεις - τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα που έχουν τα παιδιά σε όλο τον κόσμο:

- Το δικαίωμα στην επιβίωση
- Το δικαίωμα στην πλήρη ανάπτυξη του δυναμικού του
- Το δικαίωμα της προστασίας από επιβλαβείς ουσίες, κακοποίηση και εκμετάλλευση
- Το δικαίωμα της πλήρους συμμετοχής στην οικογενειακή, πολιτισμική και κοινωνική ζωή

Κάθε δικαίωμα που είναι διατυπωμένο στη Σύμβαση είναι συνυφασμένο με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την αρμονική ανάπτυξη του κάθε παιδιού. Η Σύμβαση προστατεύει τα δικαιώματα του παιδιού καθορίζοντας πρότυπα στον τομέα της υγείας, της εκπαίδευσης, και των νομικών, δημόσιων και κοινωνικών υπηρεσιών. Τα πρότυπα αποτελούν δείκτες για την αξιολόγηση της προόδου. Τα κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης υποχρεούνται να προβούν σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες και να αναπτύξουν πολιτικές υπό το πρίσμα του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι το πρώτο παγκόσμια νομικά δεσμευτικό εργαλείο που ενσωματώνει το πλήρες φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων – ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, καθώς και οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά. Δύο προαιρετικά πρωτόκολλα, σχετικά με την εμπλοκή των παιδιών σε ένοπλες συρράξεις, και την πώληση παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία, υιοθετήθηκαν για να ενισχύσουν τις διατάξεις της Σύμβασης σε αυτούς τους τομείς. Τέθηκαν σε ισχύ, αντίστοιχα, στις 12 Φεβρουαρίου και στις 18 Ιανουαρίου του 2002.

Η ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών επισημαίνει ένα άλλο ερώτημα: το δικαίωμα στην ελευθερία υποστηρίζει την ανάπτυξη πλουραλιστικών κοινωνιών που ενθαρρύνουν υψηλό βαθμό εκκοσμίκευσης και εξαπομικευμένου τρόπου ζωής. Πώς μπορούν αυτές οι κοινωνίες να διατηρήσουν μια ελάχιστη συναίνεση σε βασικές αξίες δεσμευτικές για όλους τους πολίτες;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού έχουν συμβάλει σημαντικά στο να κάνουν τον κόσμο ένα ασφαλέστερο και πιο ανθρώπινο μέρος για να ζει κανείς, καθώς, επίσης, και στον εκσυγχρονισμό των πολιτικών, οικονομικών και πολιτισμικών συστημάτων σε όλο τον κόσμο. Ωστόσο, δεν πρέπει ποτέ να θεωρούνται δεδομένα, και κάθε γενιά πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξή τους, στην εκ νέου διαπραγμάτευσή τους, καθώς και στον αγώνα για να τηρηθεί η δέσμευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού στο μέλλον.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα, στα οποία βασίζονται τα δικαιώματα του παιδιού, έχουν μακρά παράδοση. Πρόδρομοι και, αναλογίες, μπορούν να βρεθούν σε μεγάλες παγκόσμιες θρησκείες, και σε σχολές φιλοσοφικής σκέψης. Τα σύγχρονα ανθρώπινα δικαιώματα διακηρύχθηκαν αρχικά στην Εποχή του Διαφωτισμού, και αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για την αμερικανική και τη γαλλική επανάσταση. Σήμερα, αποτελούν τις βασικές συνταγματικές αρχές σε γραπτά και άγραφα συντάγματα σύγχρονων δημοκρατιών. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορία τους, τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ιδιαίτερη σημασία για την προστασία του αδύναμου έναντι του ισχυρού. Αυτός είναι ο λόγος που τα δικαιώματα των παιδιών είναι τόσο ζωτικής σημασίας: οι ανήλικοι είναι μεταξύ των ομάδων των οποίων το νομικό καθεστώς είναι πιο αδύναμο ενώπιον των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας.

Η διαδικασία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τόσο επαναστατική όσο και εξελικτική, έχει δημιουργήσει διαδοχικές γενεές δικαιωμάτων του ανθρώπου: τα κλασικά δικαιώματα της ελευθερίας, κοινωνικά δικαιώματα με επίκεντρο την αξία της ισότητας, και - ακόμη υπό συζήτηση - οικολογικά και κοινωνικά δικαιώματα για την αντιμετώπιση ζητημάτων ανάπτυξης και αμοιβαίας εξάρτησης σε έναν ολοένα και πιο παγκοσμιοποιημένο κόσμο, και, ως περαιτέρω εφαρμογή - τα δικαιώματα των παιδιών.

Η διαδικασία ανάπτυξης και επέκτασης των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού εξακολουθεί να είναι - και ίσως θα είναι πάντα - σε εξέλιξη: η καθολική διεκδίκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού έχει αμφισβητηθεί πολλές φορές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού έχουν καταστραγηθεί από δικτατορίες και αυταρχικά

καθεστώτα σε όλο τον κόσμο, και η δυναμική ανάπτυξη της σύγχρονης κοινωνίας και της τεχνολογίας θέτει νέα ερωτήματα και προκλήσεις. Για παράδειγμα, πώς μπορεί να προστατευτεί το απόρρητο της επικοινωνίας στην εποχή του διαδικτύου;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν αποκτήσει όλο και μεγαλύτερη σημασία ως ένα πλαίσιο για την κοσμική ηθική, όπως κωδικοποιήθηκε με τον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αντιπροσωπεύουν το μοναδικό σύνολο αξιών που δύναται, ενδεχομένως, να γίνει καθολικά αποδεκτό από τη διεθνή κοινότητα.

Επανειλημμένα, ωστόσο, υπάρχουν κράτη που καταχρώνται τα δικαιώματα της κυριαρχίας τους υπό το πρόσχημα της προστασίας, ενώ παραβιάζουν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και δικαιώματα του παιδιού. Είναι ένα ανοιχτό ερώτημα το πώς πρόκειται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού να εφαρμόζονται και να προστατεύονται σε έναν κόσμο κυρίαρχων κρατών, συμπεριλαμβανομένων δημοκρατιών και δικτατοριών. Προκειμένου να προστατευθεί η ειρήνη όχι μόνο μεταξύ - αλλά και εντός - των κρατών, φαίνεται ότι η περαιτέρω προσαρμογή και ανάπτυξη του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών είναι απαραίτητη.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα - και τα δικαιώματα του παιδιού που συνδέονται με αυτά - είναι οικουμενικά. Αυτή είναι η δέσμευση με την οποία είτε θα ισχύσουν είτε θα καταπέσουν. Είναι αδιάίρετα, δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης, ούτε να συρρικνωθούν στην ιδιότητα απλής πολιτικής λαογραφίας του δυτικού κόσμου.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι φυσικά δικαιώματα - είναι αναφαίρετα. Έτσι, καμία κρατική αρχή δεν έχει την εξουσία να αρνείται τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά αντ' αυτού οφείλει να τα αναγνωρίζει και να τα προστατεύει. Τα ανθρώπινα δικαιώματα υποδηλώνουν ότι το κράτος υπηρετεί το άτομο, και όχι αντίστροφα. Ισχύουν για κάθε άνθρωπο, ανεξάρτητα από την ηλικία, το φύλο, την εθνοτική καταγωγή, την ιθαγένεια, και ούτω καθεξής.

Όμως, τα ανθρώπινα δικαιώματα φέρουν, επίσης, ευθύνες. Για παράδειγμα, τα δικαιώματα ελευθερίας ενός ατόμου πρέπει να εξισορροπηθούν με αυτά των συνανθρώπων του: η προσωπική μου ελευθερία δεν μπορεί να επεκταθεί σε βάρος των συνανθρώπων μου. Η ελευθερία της έκφρασης δεν περιλαμβάνει το δικαίωμα προσβολής των άλλων ανθρώπων. Σε ορισμένες χώρες, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία, σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εργοστασίων ή άλλων μέσων παραγωγής, περιορίζεται από τον νόμο με στόχο τον έλεγχο των διαχειριστικών αποφάσεων σχετικά με την ασφάλεια της απασχόλησης των εργαζομένων. Είναι δύσκολο να βρεθεί η σωστή ισορροπία μεταξύ της διασφάλισης και του περιορισμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ξανά και ξανά, οι ερωτήσεις αυτές οδηγούν σε συζητήσεις που πρέπει να διευθετηθούν με πολιτικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων ή/και με νόμους που πρέπει να εφαρμοστούν. Αυτό εξηγεί, επίσης, γιατί έχουν αναδειχθεί διαφορετικά πεδία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε δημοκρατίες σε όλο τον κόσμο.

